

ช่องทางส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุชุมชน

สุดจิต นิมิตกุล

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีผู้สูงอายุมากขึ้น สาเหตุเพราะบุคคลอยู่ในวัยทำงานได้ลดน้อยลงและการดูแลสุขภาพดีขึ้น ทำให้คนมีอายุยืนกว่าเก่า จากตัวเลขสถิติของสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ระบุว่า เมื่อปี 2551 เรามีผู้สูงอายุกว่า 7 ล้านคน ในอนาคตราวปี 2573 เราจะมีผู้สูงอายุกว่า 17 ล้านคน คือ เพิ่มใน 10 ปีข้างหน้ากว่า 20% หรือสรุปง่ายว่ามีคน 4 คน จะมีคนแก่ 1 คน ในอนาคตผู้สูงอายุเหล่านี้จะได้รับการดูแลมากน้อยเพียงไร ย่อมขึ้นกับการจัดการอย่างดีและมีประสิทธิภาพของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) รัฐบาลโดยหน่วยงานเหล่านี้จะต้องมีนโยบายที่ชัดเจนและมีแผนงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อความยั่งยืนของสังคม

หลักการสำคัญประการแรก รัฐบาลจะต้องมีแผนนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง และในนโยบายดังกล่าวควรระบุภาระหน้าที่ให้ชัดเจน ว่าหน่วยงานระดับใดควรทำอะไร

อย่างไรโดยเฉพาะชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรัฐบาลนอกจากจะมีนโยบายแล้วยังต้องให้การสนับสนุนทั้งบุคลากรงบประมาณ ความช่วยเหลือที่จำเป็นต่างๆ และควรให้ความสำคัญกับนโยบายการ

ดูแลผู้สูงอายุในลักษณะองค์รวม โดยได้มีการทำงานทุกกระทรวง ทบวง กรมแบบบูรณาการ จริงอยู่ รัฐบาลอาจมอบหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรื่องนี้ แต่ในทางปฏิบัติความร่วมมือทุกฝ่ายจึงเป็นที่ปรารถนาของผู้สูงอายุทุกหมู่เหล่า

ชุมชนเป็นหน่วยงานแรกที่จะต้องทำหน้าที่รับผิดชอบและการจัดการเรื่องผู้สูงอายุโดยตรง ทั้งนี้ เพราะไม่มีใครรู้ดีเท่ากับชุมชนรู้ว่าผู้สูงอายุมีมากมายแค่ไหนและต้องการอะไร ประกอบกับในชุมชนมี ทรัพยากรพร้อมในการที่จะหันมาสนใจและจัดการเรื่องผู้สูงอายุได้ดีกว่าหน่วยงานอื่นๆ แม้แต่การจ้ด องค์กรในรูปกฎหมาย ก็มีพร้อมในรูปคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้รับผิดชอบ ตามกฎหมายลักษณะปกครองพื้นที่ โดยให้มีการมอบหมายภาระหน้าที่จากกระทรวงมหาดไทยให้ ชัดเจนและถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญที่จะต้องเริ่มดำเนินการ ส่วนสถานที่ในการบริหารจัดการอาจใช้ ทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่แล้ว เช่น วัดวาอาราม ที่ทำการของทางราชการและของกลุ่มงานต่างๆ ใน ชุมชน ซึ่งขณะนี้มีจำนวนมากแต่ยังไม่คุ้ม และมีโอกาสขยายงานได้อีกมาก โดยเฉพาะวัด นอกจากจะ มีทั้งสถานที่ อาคาร ที่ดินที่แต่ละชุมชนอาจขอใช้เพื่อการจัดการเรื่องผู้สูงอายุ ในด้านการขอรับบริการ จากส่วนกลาง เช่น บรรดาแพทย์ พยาบาล อาหารการกิน ควรมีการประสานกับหน่วยราชการอื่นที่มี หน้าที่โดยตรงอยู่แล้ว ให้เข้ามาทำหน้าที่ โดยมีต้องไปเปิดแผนกขึ้นใหม่ เพื่อให้การริเริ่มเป็นรูปธรรมใน แต่ละชุมชน ควรจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นก่อน ให้เป็นโรงเรียนในการฝึกหัดงานในการจัดการด้วยตัวเอง และนำไปสู่การจัดการเรื่องผู้สูงอายุ เพราะมีกลุ่มออมทรัพย์หรือธนาคารหมู่บ้านหลายแห่ง สามารถ ดำเนินการให้สวัสดิการแก่ประชาชนในชุมชนได้ค่อนข้างดี เช่น กลุ่มออมทรัพย์คลองเปี้ยะ อำเภอนะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งมีเงินออมมาก และนำไปใช้ในรูปสวัสดิการต่างๆ ได้เป็นอย่างดีและในอนาคตอาจขอ การสนับสนุนจากรัฐบาลในรูปเงินสมทบ หรือในรูปเงินกู้เพื่อสร้างบ้าน เป็นต้น ซึ่งตรงกับปรัชญาการ พึ่งตนเองและเป็นการแบ่งเบาภาระจากรัฐบาลได้อย่างดี ในสมัยที่ผู้เขียนเคยดำรงตำแหน่งอธิบดี กรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ได้มีแนวนโยบายให้ชุมชนต่างๆ ตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น ซึ่งสามารถ จัดตั้งได้หลายร้อยกลุ่ม เกินกว่าครึ่งจากการก่อตั้งแต่เดิม

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มีโอกาสจะจัดการบริหารเรื่องผู้สูงอายุ ได้ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์กรเหล่านี้มีขนาดใหญ่เพียงพอ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดและ เทศบาล แต่สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) นั้น อาจเล็กเกินไป ไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะดำเนินการได้ด้วยตนเอง แต่หากหลาย อบต. รวมตัวกันมาจัดการเรื่องนี้ก็มีความเป็นไปได้สูง

หน้าที่ในการดูแลคนตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นหน้าที่โดยตรงของ อบต. หรือท้องถิ่น เพราะคงไม่มีใครทราบความต้องการ ปัญหาต่างๆ ของชาวบ้านดีกว่าท้องถิ่น ฉะนั้นท้องถิ่นในอุดมคติจะต้องดูแลเรื่องเหล่านี้ให้เกิดผลและให้ประชาชนพอใจ ผู้เขียนเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ท้องถิ่นจะต้องหันมาให้ความสนใจเรื่องผู้สูงอายุเสียแต่เนิ่นๆ จนวันหนึ่ง อบต. จะเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนี้และทำความพึงพอใจให้คนในพื้นที่ในการจัดการดูแลผู้สูงอายุอาจไม่จำเป็นจะต้องจัดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ด้วยตนเอง ในขั้นต้นขอให้เพียงมีนโยบายก่อน ส่วนการให้บริการในด้านต่างๆ อาจขอความร่วมมือจากหน่วยราชการอื่นๆ ในรูปอาจทำเป็นบันทึกความเข้าใจร่วมกัน (Memo) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยกตัวอย่าง

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรี ได้จัดตั้งศูนย์ผู้สูงอายุขึ้นโดยใช้อาคารโรงเรียนเก่ามาปรับปรุงใหม่ ใช้วัดเป็นศูนย์โดยร่วมมือกับสภาเกษตรกรไทย และโรงพยาบาลในการให้ความร่วมมือ โดยมีนายอำเภอ บางปลาม้า คือ นายประพันธ์ บุญคุ้ม เป็นผู้อำนวยการศูนย์ เป็นรูปแบบที่ร่วมมือกันทั้งงานภูมิภาค (อำเภอ) และท้องถิ่น (อบจ.) และเอกชนร่วมสนับสนุนเงินทุนด้วย ฉะนั้นผู้เขียนอยากให้จังหวัดใหญ่ๆ ควรริเริ่มให้อบจ. เข้ามาทำหน้าที่นี้

สำหรับเทศบาล ซึ่งเป็น อบต. ที่มีอายุกว่าร้อยปี จึงมีประสบการณ์และความชำนาญในการจัดการเรื่องต่างๆ เฉพาะเรื่องการดูแลผู้สูงอายุคงไม่เหนือไปกว่าแรงที่จะจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เขียนเห็นว่าประการแรก ทุกเทศบาลควรมีนโยบายเรื่องการจัดการดูแลผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ โดยทุกเทศบาลจัดให้มีการบริการโดยเฉพาะ บริการทางการแพทย์ การตรวจสุขภาพ การดูแลรักษาโดยเบื้องต้น ทุกเทศบาลควรมีทะเบียนผู้สูงอายุอย่างครบถ้วน พร้อมทั้งจะให้บริการโดยเป็นผู้ประสานบริการทางการแพทย์ให้ ถ้าทำได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ก็เพียงพอแล้ว การก่อสร้างหรือจัดสร้างอาคารดูแลคนแก่อาจจะยังไม่จำเป็น หรืออาจจัดในรูปเขตหรือภาคโดยการร่วมมือกับเทศบาลที่มีที่ดิน อาคาร หรือบริการอื่นๆ ที่มีความพร้อมกว่า

การดูแลผู้สูงอายุซึ่งในอนาคตจะมีเป็นจำนวนมาก ต้องการการดูแลแบบมืออาชีพไม่ใช่มีอาสาสมัครเล่น แต่เดิมเราได้ฟังกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งเรารู้จักกับบ้านบางแค แต่สำหรับที่อื่นๆ เอกชนที่

มีฐานะได้มีการเข้าร่วมโครงการโดยไปร่วมสร้างบ้านยกให้ในอนาคต ในต่างประเทศการจัดการดูแลผู้สูงอายุถือเป็นเรื่องสำคัญ ผู้เขียนเคยได้ดูงาน ค้นเคยกับการจัดการเรื่องผู้สูงอายุ (Pension) ไม่ว่าจะ เป็นในประเทศอิตาลี เนเธอร์แลนด์ แม้ในอเมริกาบุคคลเหล่านั้นได้รับการดูแลอย่างดีในเรื่องที่พัก อาหารการกิน สิ่งอำนวยความสะดวกทางการแพทย์ ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในคอนโดมิเนียม สะดวกแก่ การจัดการของท้องถิ่น ผู้เขียนใคร่จะเสนอให้ชุมชน อบต. มีวิสัยทัศน์ในเรื่องนี้แต่เนิ่นๆ โดยเตรียมจัดหา ที่ดิน จัดหาอาคาร โดยเตรียมมองไว้แต่เนิ่นๆ เพื่อจัดการโครงการดูแลผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ จัดการ อย่างมืออาชีพ เพราะเชื่อว่าเราคงหลีกเลี่ยงเรื่องนี้ไม่พ้น จะต้องหันมาสนใจ จำเป็นจะต้องจัดการอย่างมือ ออาชีพในอนาคต

*****